

**АВСТРО-УГОРСЬКЕ КРИМІНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО НА
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (ДРУГА ПОЛОВИНА XVIII-XIX СТ.)**

Запорізька державна інженерна академія, кафедра українознавства

Кримінально-правові відносини на західноукраїнських землях у період Австро-Угорського панування характеризувалися певними змінами у кримінальному законодавстві, що почалися у другій половині XVIII ст. впровадженням кримінального законодавства Австро-Угорщини і завершилися його повним утвердженням у першій половині XIX ст.

Перший австрійський кримінальний кодекс (1768) – кримінальне уложення, видане за ініціативою імператриці Марії Терезії (Терезіана), – у своїх двох частинах урегульовував кримінально-правові відносини в частині процесуального та матеріального права. Проте його чинність на територію західноукраїнських земель (Галичина) було поширено лише через два роки після їх загарбання (1774 р.), і тільки в частині процесуального права. Кодекс базувався на становій, феодальній системі судочинства, а отже, пропонував інквізиційний процес розгляду справ та жорстоку систему покарань. Наступний кримінальний кодекс (1787 р.), що містив характерні для буржуазного права положення, пов'язують з іменем імператора Йосифа II.

Кримінальний кодекс, підготовлений австрійським криміналістом Й.Зонненфельсом, після запровадження (1797) у Східній Галичині з незначними змінами був проголошений діючим (1803) в усій Австрійській імперії. Структурно кодекс поділявся на дві частини (злочини і тяжкі поліцейські проступки), кожна з яких мала два розділи, один з яких обіймав норми кримінального та матеріального права, а другий – стосувався процесу. Кодекс поновлював смертну кару (за державну зраду, вбивство, фальшивомонетництво і підпал, через повішення) та поділяв протиправні діяння на тяжкі злочини, кримінальні проступки, тяжкі кримінальні й тяжкі поліцейські проступки. Подальший розвиток буржуазних відносин в Австрії призвів до перегляду й видання нової редакції кримінального кодексу (1852 р.), який у Галичині діяв аж до введення там польського кримінального кодексу (1932 р.). Кодекс пропонував поділяти усі протиправні діяння на злочини й проступки. Такий поділ позначився на його структурі (поділявся відповідно на дві частини). Злочином вважалося свідомо вчинене суспільно небезпечне діяння. Поняття злочину обов'язково мали супроводжувати ознаки злого наміру й усвідомленого бажання заподіяти зло щодо об'єкта посягання. Без цих ознак протиправні діяння трактувалися як проступки. За злочини, наслідком яких стала смерть, як звичайно, передбачалась смертна кара. Упродовж свого існування кримінальний кодекс доповнювався іншими законодавчими актами, зокрема, військово-кримінальним кодексом (1855), який посилив відповідальність військовослужбовців за державні злочини.

З другої половини XIX століття на розвитку галузевого законодавства позначився дуалістичний характер держави. Зокрема, останній австрійсько-імперський кримінальний кодекс діяв тільки в Австрії (Ціслейтанії), у тому числі – в Галичині і на Буковині. А Угорщина (Транслейтанія) мала свій кримінальний кодекс (1879 р.), що також був чинним на території Закарпаття. Угорське кримінальне положення про злочини і проступки 1879 р. передбачало наступні види покарань: смертна кара, цухтгауз (одиначне ув'язнення у центральній каральній установі), державна в'язниця, виправний дім, в'язниця, грошовий штраф (перелік подано за ступенем тяжкості покарань). Смертна кара, цухтгауз і виправний дім призначаються лише за злочини, в'язниця – лише за проступки, а державна в'язниця – за проступки, якщо строк вироку менше 5 років, і за злочини, якщо строк вироку 5 і більше років; грошовий штраф як самостійне покарання призначається лише за проступки, а як додаткове покарання – і за злочини, і за проступки.